

บทที่ 2

แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษามีความสนใจว่า เมื่อมีการตั้งสาขาของธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกที่อยู่ห่างไกลความเจริญตามนโยบายกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นของรัฐบาล จะก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อชุมชนที่ธนาคารไปเปิดดำเนินการและต่อชุมชนใกล้เคียงที่ธนาคารตั้งอยู่น้อยเพียงใด เนื่องจากนโยบายการจัดตั้งธนาคารภาคบังคับเป็นนโยบายใหม่ของรัฐบาลที่ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ ถึงผล กระทบทางเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการเปิดธนาคารภาคบังคับที่กำลังจะเปิดดำเนินการในหลายอำเภอที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เปิด เช่น อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย และอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะใช้แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิด/ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Context)

2.1.1 ทฤษฎีขั้วเติบโต (Growth Pole) และศูนย์เติบโต (Growth Center) ตามแนวคิดของ Francois Perroux

ขั้วเติบโต (growth pole) โดยนิยาม คือ กลุ่มของอุตสาหกรรมที่สามารถที่จะก่อให้เกิดความเติบโตแบบพลวัต (dynamic growth) ในระบบเศรษฐกิจ กลุ่มอุตสาหกรรมนี้จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมาก ด้านความสัมพันธ์ทางปัจจัย-ผลผลิต (Input-output linkage) กับอุตสาหกรรมนำ (leading หรือ propulsive หรือ key industry) กล่าวง่าย ๆ คือ กลุ่มอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเมืองแห่งหนึ่งที่สามารถชักนำหรือทำให้มีการพัฒนาหรือการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อไปทั่วพื้นที่ที่อยู่ในเขตอิทธิพล อุตสาหกรรมนำและสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้ จะเติบโตเร็วกว่าอุตสาหกรรมอื่นของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากอุตสาหกรรมนำมีความคิดและการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เทคนิคการผลิตที่ก้าวหน้า และอัตราการนวัตกรรม (innovation rate) สูง ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ ด้านรายได้ต่อสินค้าสูงสามารถขายสินค้าไปในตลาดทั่วประเทศ และมีผลพลอยได้สู่ภายนอก (spillover) และตัวทวี (spillover และ multiplier effects) ต่อสาขาอื่น ๆ ของระบบเศรษฐกิจสูง

ศูนย์เติบโต (growth center) เป็นแนวความคิดด้านพื้นที่ (spatial concept) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเศรษฐกิจที่กล่าวมาข้างบน ซึ่งหมายถึงพื้นที่เมืองที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมากมายแห่งหนึ่ง ที่นอกจากสามารถรักษาระดับความเติบโตของตนเองได้แล้ว ยังสามารถ

ทำหน้าที่ ให้บริการและพัฒนาบริเวณโดยรอบของตนเองให้ก้าวหน้าได้ด้วย ในศูนย์เติบโตจะมีกลุ่มของ อุตสาหกรรมนำ (propulsive industry) ตั้งอยู่ และอุตสาหกรรมนี้จะชักนำให้เกิดหรือทำให้เกิดความเติบโตในพื้นที่โดยรอบผ่านการแพร่ขยายของความคิดและการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ (diffusion of innovations)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่านิยามของขั้วเติบโต หมายถึง กิจกรรมของอุตสาหกรรม ขณะที่นิยามของศูนย์เติบโตหมายถึง พื้นที่เมืองที่กิจกรรมของอุตสาหกรรมเหล่านี้ไปกระจุกตัวกันหรือรวมตัวกันอยู่ (Harry W. Richardson, 1979)

2.2 แนวคิด/ทฤษฎีด้านสังคม (Social Context)

2.2.1 ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท

จากการศึกษาเปรียบเทียบได้พบว่ามี ความแตกต่างหลายประการระหว่างเมืองกับชนบท ซึ่งได้จำแนกออกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

(1) สภาพแวดล้อม

ข้อแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทที่เห็นได้ง่ายและชัดเจนที่สุด ก็คือสภาพแวดล้อม กล่าวคือในชนบทสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Natural environment) เช่น ป่าไม้ ภูเขา ลำธาร เป็นต้น และการใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินด้านการเกษตร เช่น ไร่ นา สวน เป็นต้น ส่วนในเมืองนั้นสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) เช่น อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เป็นต้น และการใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินที่ไม่ใช่เพื่อการเกษตร ได้แก่ ที่พักอาศัย ธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรม เป็นต้น

(2) ลักษณะประชากร

ในด้านที่เกี่ยวกับลักษณะประชากร ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันหลายประการระหว่างในเมืองและชนบท ดังนี้

- ความหนาแน่นของประชากร ในพื้นที่ชนบทความหนาแน่นของประชากรจะเบาบางเมื่อเปรียบเทียบกับความหนาแน่นของประชากรในเมือง ทั้งนี้เพราะประชากรในชนบทจะตั้งบ้านเรือนอยู่ห่าง ๆ กันอย่างกระจัดกระจายตามไร่ นา สวน ซึ่งเป็นที่ทำมาหากิน ไม่สามารถรวมกระจุกตัวกันอย่างหนาแน่นเช่นในเมือง

- ลักษณะครอบครัว ในชนบทลักษณะครอบครัวจะเป็นครอบครัวขยาย (extended family) กล่าวคือ ภายในครอบครัวจะมีสมาชิกจำนวนมาก เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก ป้า น้า อา พ่อ แม่ ลูก หลาน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเป็นลักษณะของครอบครัวเกษตรกรรมที่สมาชิกจะต้องช่วยกันในการประกอบอาชีพ ส่วนในเมืองนั้นครอบครัวส่วนมากมีขนาดเล็กเพราะสมาชิกจะแยกกันอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก

- อัตราการเกิด ในพื้นที่ชนบทยังมีอัตราการเกิดของประชากรที่สูงกว่าพื้นที่ที่เป็นเมือง ทั้งนี้เพราะหนุ่มสาวในชนบทมักจะแต่งงานเมื่ออายุน้อย ประกอบกับการขาดการศึกษาและอยู่ห่างไกลจากสิ่งบริการ จึงมักไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จึงทำให้มีบุตรจำนวนมาก

- การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทประกอบอาชีพไม่กึ่งประเภทและส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนในเมืองนั้นยังมีขนาดใหญ่ขึ้นเท่าใด ก็จะมีอาชีพต่าง ๆ มากมายหลายประเภทตามขึ้นไปด้วย และประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การเกษตร เช่น งานรับจ้าง ธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และข้าราชการ เป็นต้น

(3) สภาพสังคม

สภาพสังคมในชนบทและในเมืองมีความแตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

- ความสัมพันธ์ของคน ถึงแม้ว่าในเมืองจะมีประชาชนรวมกันอยู่อย่างหนาแน่นใกล้ชิดกันมีการติดต่อกันอย่างกว้างขวาง แต่กลับปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่รู้จักกันอย่างผิวเผิน ซึ่งแตกต่างไปจากชุมชนในชนบทซึ่งสมาชิกในแต่ละชุมชนเกี่ยวคองเป็นเครือญาติและรู้จักกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม

- ความเป็นอยู่ของคน ในเมืองประชาชนส่วนมากจะอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่พยายามจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกันมากเกินไปจนเกินกว่าจำเป็น เรียกได้ว่ามีความสัมพันธ์กันแบบทฤษฎีภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นอยู่ในเมืองมีการแข่งขันกันสูง ส่วนในชนบทนั้นมีการช่วยเหลือพึ่งพากันมากกว่าในเมือง กล่าวคือมีความสัมพันธ์กันแบบปฐมนิคม

- ความเชื่อถือ ประชาชนในชนบทยังมีความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อโชคกลาง เชื่อเรื่องภูติ ผี ต่าง ๆ มากกว่าประชาชนในเมือง รวมทั้งความเคร่งครัดในศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่ค่อยได้พบเห็นแล้วในเมือง

- ความแตกต่างด้านสังคมของประชาชน ในชนบทประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก ทั้งในแง่ของฐานะ การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่อื่น ๆ ส่วนในเมืองนั้นเนื่องจากเป็นที่รวมของประชาชนที่อพยพเข้ามาจากหลายพื้นที่ เข้ามารวมกันอยู่เป็นกลุ่ม จึงมีความแตกต่างกันมากทั้งในแง่ของฐานะ การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ด้านอื่นๆ

- ค่านิยม ประชาชนในชนบทมีค่านิยมที่แตกต่างจากประชาชนในเมือง กล่าวคือ ประชาชนในชนบทส่วนมากยังให้ความสำคัญเชื่อฟังต่อผู้อาวุโสมากกว่าประชาชนในเมือง ส่วนประชาชนในเมืองส่วนมากจะให้ความสำคัญเชื่อถือต่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูงมากกว่า ผู้ที่มีอาวุโสสูง

- การควบคุมด้านสังคม ประชาชนในชนบทยังมีการควบคุมกันเองอย่างไม่เป็นทางการในด้านความประพฤติต่าง ๆ ผู้ที่ทำผิดจะได้รับรางวัลว่าดักเตือนจากผู้ที่มีอาวุโส

สูงกว่า ส่วนในเมืองนั้นการควบคุมพฤติกรรมทางสังคมจะเป็นรูปแบบของทางการมากกว่า เช่น เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและบ้านเมือง และศาล

- การเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ประชาชนในชนบทมีความผูกพันกับชุมชนและที่ทำกินมากกว่าประชาชนในเมือง การตัดสินใจของประชาชนในชนบทเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายจะทำได้ยากกว่าประชาชนในเมือง

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในปัจจุบันถึงแม้ว่าการคมนาคมสื่อสารที่ทันสมัยจะทำให้ประชาชนในชนบทได้รับข่าวสารต่าง ๆ มากและรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประชาชนในชนบทก็ยังเป็นไปอย่างช้ามากเมื่อเปรียบเทียบกับของประชาชนในเมือง (พันธ์สุรีย์ ลดาวัลย์ และคณะ, 2530)

(4) การเปลี่ยนแปลงของสังคมในชนบทที่เกิดจากตัวเมืองในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคม สมาชิกของสังคมและส่วนประกอบอื่น ๆ ของสังคม ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างและหน้าที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในชนบทเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ถึงแม้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงจะแตกต่างกันไปในแต่ละสถานที่ ทั้งช้าและเร็ว ทั้งที่มีผลอย่างมากต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนและที่มีผลเพียงเล็กน้อย

ในบรรดาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในชนบทนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ในเมืองเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในชนบท ทั้งนี้ นอกจากเมืองจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของชุมชน โดยรอบทั้งในด้านการให้บริการต่างๆ แล้วเมืองยังทำหน้าที่เผยแพร่หรือกระจายความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ไปสู่ชนบททั้งโดยสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ ตลอดจนจากการที่ประชาชนในชนบทได้เข้ามาทำงาน เล่าเรียน เทียว หรือติดต่อค้าขาย และนำเอาสิ่งที่ได้เห็นไปเผยแพร่ และจากการที่ประชาชนในเมืองได้เดินทางเข้าไปติดต่อธุรกิจ ค้าขาย ไปเที่ยวในชนบท เหล่านี้ได้นำเอาสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว ความประพฤติ เครื่องใช้ต่าง ๆ ตามแบบของคนในเมืองไปเผยแพร่แก่ประชาชนในชนบท

การเปลี่ยนแปลงในชนบทนั้นเกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

(4.1) สภาพแวดล้อม

หมู่บ้านจะมีขนาดเปลี่ยนแปลงทั้งที่ขยายตัว เนื่องจากมีประชากรเพิ่มขึ้น จึงมีบ้านถูกสร้างเพิ่มขึ้น มีอาคารสิ่งก่อสร้างสาธารณะเพิ่มขึ้น มีร้านค้า ตลาด สหกรณ์ สถานีตำรวจ สถานีอนามัย ถนน และซอย เป็นต้น ทั้งที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น ไร่ นา สวน จำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมในชนบทเปลี่ยนไปจากการมีสิ่งที่ถูกสร้างโดยมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ทำให้ชนบทเปลี่ยนไปในทางที่คล้ายกับเมือง อย่างไรก็ตาม เคยปรากฏว่ามีหมู่บ้านในชนบทหลายแห่งที่มีขนาดลดลงเพราะประชาชนอพยพย้ายเข้าไปอยู่ในเมือง หรือหมู่บ้านอื่น ๆ เนื่องจากความแห้งแล้ง การว่างงาน ราคาผลผลิตตกต่ำ และภัยสงคราม เป็นต้น

(4.2) ลักษณะประชากร

ลักษณะประชากรในชนบทมีการเปลี่ยนแปลงโดยจำแนกได้ออกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

- การอพยพเข้าไปทำงานในเมืองมีมากขึ้น ทั้งการอพยพชั่วคราวและถาวร ผู้อพยพส่วนใหญ่จะเป็นประชากรกลุ่มที่อยู่ในวัยแรงงาน จึงทำให้หมู่บ้านในชนบทมีเด็กและคนชราอยู่เป็นจำนวนมาก
- ขนาดของครอบครัวจะเล็กลง ทั้งนี้โดยเกิดจากการรณรงค์ในด้านการคุมกำเนิด และโดยการอพยพเข้าไปอยู่ในเมือง รวมทั้งคนหนุ่มสาวที่แต่งงานและย้ายออกมาสร้างบ้านใหม่
- การประกอบอาชีพ ยังเป็นไปตามแบบเดิม แม้ว่าจะมีการประกอบอาชีพประเภทอื่น ๆ เพิ่มขึ้นบ้างตามการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังคงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรอยู่อย่างเดิม

(4.3) สภาพสังคม

พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อม ลักษณะประชากรสภาพสังคมในชนบทก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งจำแนกออกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

- สังคมชนบทจะมีองค์กรทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะที่เรียกว่า กลุ่มหรือคณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะได้รับการสนับสนุนจากราชการ และสิ่งที่ตามมาคือเริ่มมีการแบ่งแยกงานในหมู่บ้านออกไปตามเป้าหมายและหน้าที่หลักของแต่ละกลุ่ม
- ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในหมู่บ้านจะเปลี่ยนไปคล้ายกับของประชาชนในเมือง การแข่งขันระหว่างกลุ่มจะเพิ่มขึ้น ความอบอุ่นเป็นกันเองจะลดลง รวมทั้งความซื่อสัตย์สุจริตและการไว้วางใจจะลดลง
- ความเชื่อมั่นในศาสนา ความเคร่งครัดในประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งการให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโสจะลดลง
- ประชาชนในชนบทจะมีความมั่นใจมากขึ้น มีการใช้เหตุผลเพิ่มขึ้น กล้าเสี่ยง และยินดีรับนวัตกรรมมากขึ้น ความเชื่อโชคลางจะลดลง มีศรัทธาในชีวิตและความพยายามมากขึ้น

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุลวรรณทิพย์ พึ่งประเกียรติ (2517) ศึกษาเรื่องบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ พบว่า การที่ธนาคารพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่าง

ผู้ออมและผู้ลงทุนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและทำให้รายได้และการสะสมทุนเพิ่มขึ้นในภายหน้าได้ แต่อย่างไรก็ตาม ธนาคารก็ยังให้กู้ยืมในด้านการค้าเป็นส่วนใหญ่ โดยคำนึงถึงหลักประกันในการกู้เป็นสำคัญ

เดชาชัย สังข์บอล (2519) ศึกษาเรื่องการระดมทุนกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่าการให้สินเชื่อโดยธนาคารพาณิชย์ นั้น ส่วนใหญ่ให้แก่ธุรกิจการค้าโดยมุ่งหวังกำไรเป็นสำคัญ ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวมยังมีน้อย การให้กู้ยืมยึดหลักประกันมากสินเชื่อไม่กระจายไปสู่ส่วนภูมิภาคมากนัก ตลอดจนควรออกกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ในการทำให้ธนาคารพาณิชย์กระจายสินเชื่อไปสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น

วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาหะ และคณะ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาถึงความต้องการใช้บริการของธนาคาร โดยกลุ่มบุคคลต่างอาชีพในเขตกรุงเทพฯ” ได้ผลการวิจัยว่าทางด้านอาชีพ อาชีพนักธุรกิจและอาชีพรับราชการใช้บริการเป็นประจำทุกเดือน ส่วนอาชีพลูกจ้างและกรรมกรไม่ค่อยใช้บริการบ่อยนัก นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการใช้บริการของธนาคารผู้ที่มีระดับรายได้ตั้งแต่ 3,000 บาท/เดือนขึ้นไป มีแนวโน้มในการใช้บริการของธนาคารเป็นประจำทุกเดือน และบางคนแม้จะมีรายได้ค่อนข้างสูงแต่มีบุคคลในปกครองที่ต้องเลี้ยงดูมาก ก็ไม่อาจจะใช้บริการของธนาคารเป็นประจำทุกเดือนได้

สายชล สวามิภักดิ์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ที่มีต่อการเติบโตของชุมชนเมืองปัตตานี” ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีผลกระทบต่อชุมชนเมืองปัตตานี ดังนี้

1) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ที่ก่อให้เกิดผลต่อการจ้างงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของการค้าและบริการในปริมาณเกือบทวีคูณ คือ บุคลากรมหาวิทยาลัย 541 คน ก่อให้เกิดการจ้างงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเพิ่มขึ้นถึง 660 คน ซึ่งจะส่งผลไปถึงความต้องการที่อยู่อาศัยและการอุปโภคบริโภคในเมืองปัตตานี ลักษณะพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชากร ส่งผลทำให้การค้าประเภทการค้าบริการ และการค้าปลีก มีความสำคัญมากที่สุด คือ ร้อยละ 41.42 และ 36.11 ของการค้าทุกประเภท

2) ผลกระทบด้านประชากร

ตำบลรูสะมิแล ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งมหาวิทยาลัย มีการขยายตัวต่อเนื่องจากการอพยพเข้าของประชากรคือ นักศึกษา และบุคลากร รวมทั้งผู้ประกอบการด้านการค้าบริการในบริเวณถนนเจริญประดิษฐ์

3) ผลกระทบทางด้านสังคม

มหาวิทยาลัยมิได้ส่งผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการนับถือศาสนา แต่จะเป็นแกนกลางช่วยประสานสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมและศาสนาอื่น ๆ ด้วยกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและกิจกรรมการศึกษาวิจัยในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับซึ่ง

กันและกันมากขึ้น โดยเฉพาะความทันสมัยในรูปแบบของการแต่งกายอย่างสากลเป็นที่ยอมรับมากขึ้นของชาวมุสลิม

4) ด้านกายภาพ

ได้ก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน ด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรูปแบบของหอพัก บริเวณถนนเจริญประดิษฐ์ ซึ่งมีปริมาณร้อยละ 86.7 ของอาคารที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ทั้งหมด และมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงสุดร้อยละ 42.71 ของบริเวณ built up area ทั้งหมด เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.05 ต่อปี การขยายตัวในการใช้ที่ดินบริเวณนี้ได้ส่งผลทำให้เกิดราคาที่ดินสูงขึ้นเป็น 820,000 บาท/ไร่ ในปี 2525 จากราคา 680,000 บาท/ไร่ ในปี 2521 นอกจากนี้ยังมีผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมด้านขนส่งสาธารณะคือการเดินทางติดต่อกับชุมชนโดยรถยนต์โดยสารเล็ก ประมาณ 884-1,326 เที่ยว/สัปดาห์ ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานบริการ และการหมุนเวียนของเงินตราแก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

พันธสุรย์ ลดาวัลย์ และคณะ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของโครงการพัฒนาเมืองหลักที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ : กรณีศึกษาเมืองหลักเชียงใหม่ ในการศึกษาหาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ การใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง และการใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบท นั้น ได้ใช้วิธีวิเคราะห์ตัวทวีในการหาผลกระทบนี้ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจซึ่งเกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาค่าตัวทวีแล้ว ปรากฏว่าตัวทวีมีค่าสูงสุดในตัวเมืองเชียงใหม่ รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร และตัวทวีมีค่าน้อยที่สุดในพื้นที่ชนบท แสดงว่าการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้เกิดรายได้กับคนในตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุดและเกิดรายได้ที่กรุงเทพมหานครมากเป็นอันดับสอง แต่ทำให้เกิดรายได้ในชนบทน้อยมากหรือกล่าวได้ว่าไม่ก่อให้เกิดรายได้ในชนบทเลย

2) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะอย่างเดียวกับผลกระทบที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานที่กล่าวมาแล้วคือ ค่าตัวทวีสูงสุดในตัวเมืองเชียงใหม่ และค่าตัวทวีสูงสุดเป็นอันดับสองที่กรุงเทพมหานคร และมีค่าน้อยมากในพื้นที่ชนบท แสดงว่าการใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองจะทำให้เกิดรายได้ในตัวเมืองเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ แต่ทำให้เกิดรายได้ในชนบทน้อยมาก

3) ลักษณะการจ้างงานของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่พบว่าโรงงานได้จ้างคนงานที่มาจากพื้นที่ชนบทรอบเมืองเชียงใหม่ให้มีงานทำ 51.85 % ของจำนวนคนงานที่จ้างเทียบกับ 42.00% ที่เป็นคนงานจากตัวเมืองเชียงใหม่

4) การใช้จ่ายจากผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทในรูปการท่องเที่ยว การเยี่ยมญาติ และซื้อสินค้าอื่น ๆ ปรากฏว่ามีน้อย

5) ผลกระทบทางด้านสังคมของตัวเมืองเชียงใหม่ ต่อพื้นที่ชนบทนั้นพบว่ามีผลกระทบพอสมควร ด้านบริการสังคมมีผลกระทบมากที่สุด ด้านการติดต่อทางสังคมมีผลกระทบค่อนข้างมาก ด้านความตระหนักต่อสังคม และไม่มีผลกระทบทางด้านทำดีหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของคนในชนบท

เอนก นิยมรัตน์ และคณะ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการกระจายสินเชื่อและพัฒนาเศรษฐกิจ : กรณีศึกษาจังหวัดภาคเหนือตอนบน จากผลการวิเคราะห์พบว่าการกระจายสินเชื่อโดยส่วนใหญ่ของภาคเหนือตอนบนมีลักษณะไม่เท่าเทียมกัน สินเชื่อมีการกระจุกตัวอยู่กับลูกค้ารายใหญ่ในสัดส่วนที่มากกว่าลูกค้ารายย่อยได้สินเชื่อ ธนาคารเน้นให้สินเชื่อแก่ลูกค้าในเขตอำเภอเมืองมากกว่าเขตอำเภอรอบนอก สินเชื่อเฉลี่ยต่อรายคอกอยู่แก่ลูกค้าในจังหวัดใหญ่มากกว่าลูกค้าในจังหวัดเล็ก การกระจายสินเชื่อในด้านเกษตรยังเน้นให้แก่ลูกค้าในเขตเมืองมากกว่าเขตอำเภอรอบนอก และธนาคารยังให้ความสำคัญต่อการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าสาขาพาณิชย์กรรมมากกว่าลูกค้าในสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ อันแสดงทิศทางในการให้สินเชื่อที่ยังไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในอันที่จะกระจายและสนับสนุนการพัฒนาชนบทมากกว่าในเมือง ซึ่งน่าจะมีการทบทวนกันใหม่ในรายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระจายสินเชื่อให้แก่ลูกค้าในเขตอำเภอเมือง และอำเภอรอบนอก การให้สินเชื่อแก่ลูกค้าในแต่ละระดับชั้นของสินเชื่อ ชนิดหรือประเภทของธุรกิจที่ได้รับสินเชื่อ ในแต่ละระดับชั้นของสินเชื่อ และการพิจารณาขนาดของสินเชื่อ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาในแต่ละจังหวัดให้มากที่สุด

ชัยรัตน์ พงษ์ภาสุระ (2538) ได้ทำการวิจัยปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการให้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาปัจจัยด้านการตลาดซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่วงเงินสินเชื่อ ระยะเวลาการชำระหนี้ความรวดเร็วในการชำระหนี้เงื่อนไขของธนาคาร ความสะดวกในการติดต่อการให้บริการพนักงานความมีชื่อเสียงของธนาคาร ความซื่อสัตย์ของพนักงานปัจจัยด้านราคา ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย อัตราค่าธรรมเนียม ปัจจัยด้านสถานที่ ได้แก่สถานที่ตั้ง ปริมาณสาขา สถานที่จอดรถ สถานที่ทำการ เครื่องมืออุปกรณ์สำนักงาน การขาย การโฆษณา พบว่าปัจจัยด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ มีผลต่อการให้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยในระดับสูง ส่วนปัจจัยด้านสถานที่และการส่งเสริมการจำหน่ายมีผลในระดับกลาง สำหรับปัญหาในการให้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยนั้น ลูกค้ามีปัญหาด้านราคาในระดับสูง ส่วนปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่และด้านการส่งเสริมการจำหน่าย ลูกค้ามีปัญหาอยู่ในระดับกลาง

2.4 การรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถามภาคสนามในพื้นที่การศึกษา โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ รายได้ (รายได้ทางตรง และรายได้ทางอ้อม) รายจ่าย รูปแบบการใช้จ่าย เงินออม หนี้สิน อาชีพ ผลผลิต เป็นการใช่แบบสอบถามสัมภาษณ์ประชากรทุกอาชีพ อาทิ เช่น ข้าราชการ พ่อค้า เกษตรกร ฯลฯ จำนวน 200 ตัวอย่าง

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิเช่น หน่วยราชการของอำเภอแม่ลาน้อย, สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, ธนาคารแห่งประเทศไทยสาขาภาคเหนือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ฯลฯ

2.5 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์และความต้องการที่จะทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของการตั้งธนาคารภาคบังคับ ในพื้นที่ ๆ ไม่มีสถาบันการเงิน และธนาคารพาณิชย์ ใดๆ เปิดดำเนินการ การศึกษาประกอบด้วย

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากส่วนราชการต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะ ทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของพื้นที่แห่งหนึ่งที่ไม่มิจกกรรมทางเศรษฐกิจเลย เมื่อเราเลือกเอากิจกรรมทางเศรษฐกิจ (ธนาคาร) เข้าไปในพื้นที่นั้น จะมีผลทางเศรษฐกิจอะไรเกิดขึ้นบ้าง ผลทางด้าน การเติบโตของเมือง จะเป็นอย่างไร

3) ทำการศึกษาสภาพที่เป็นจริงของพื้นที่โดยการสำรวจภาคสนาม (field survey) และการออกแบบสอบถาม เพื่อสัมภาษณ์บุคลากรภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในตำบล แม่ลาน้อย 100 ตัวอย่าง และตำบลแม่ลาหลวง 100 ตัวอย่าง รวม 200 ตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling)

4) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยหลักวิชาการทางสถิติ หาค่าประมาณการ และสรุปผลการวิจัยในรูปของร้อยละ